

Zbornik sudske prakse

MIŠLJENJE NEZAVISNOG ODVJETNIKA
YVESA BOTA
od 6. rujna 2018.¹

Predmet C-386/17

Stefano Liberato
protiv
Luminite Luise Grigorescu

(zahtjev za prethodnu odluku koji je uputio Corte suprema di cassazione (Vrhovni kasacijski sud, Italija))

„Zahtjev za prethodnu odluku – Pravosudna suradnja u građanskim stvarima – Uredba (EZ) br. 44/2001 – Članak 5. točka 2. – Članak 27. – Članak 35. stavak 3. – Nadležnost, priznavanje i izvršenje sudskih odluka u stvarima koje se odnose na obvezu uzdržavanja – Uredba (EZ) br. 2201/2003 – Članci 19. i 24. – Nadležnost, priznavanje i izvršenje sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću – Litispendencija – Povreda pravila o litispendenciji – Posljedice – Zabrana preispitivanja nadležnosti suda podrijetla”

1. Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 19. i 24. Uredbe Vijeća (EZ) br. 2201/2003 od 27. studenoga 2003. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću te o stavljanju izvan snage Uredbe (EZ) br. 1347/2000².

2. Zahtjev je podnesen u okviru spora između Stefana Liberata i Luminite Luise Grigorescu u pogledu priznavanja talijanskih sudova sudske odluke koju su donijeli rumunjski sudovi koja se odnosi na bračnu vezu, roditeljsku odgovornost i obveze uzdržavanja.

3. U ovom se predmetu pruža prilika Sudu da pojasni može li činjenica da je sud pred kojim je postupak započeo kasnije povrijedio pravila o litispendenciji biti razlog nepriznavanja odluke koju je taj sud donio.

4. Nakon analize predložit ću da se, u skladu s presudom od 19. studenoga 2015., P³, najprije ocijeni da članak 35. stavak 3. Uredbe Vijeća (EZ) br. 44/2001⁴ od 22. prosinca 2000. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima⁵ i članak 24. Uredbe br. 2201/2003 treba tumačiti na način da zabranjuju to da povreda pravila o litispendenciji iz članka 27. Uredbe br. 44/2001 i članka 19. Uredbe br. 2201/2003, koju je počinio sud pred kojim je postupak započeo kasnije, bude razlog za nepriznavanje sudske odluke koju je donio taj sud, zbog toga što je u suprotnosti s javnim poretком države članice u kojoj se zahtijeva priznavanje.

¹ Izvorni jezik: francuski

² SL 2003., L 338, str. 1. (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 133. i ispravak SL 2014., L 46, str. 22.)

³ C-455/15 PPU, u daljnjem tekstu: presuda P, EU:C:2015:763

⁴ Što se tiče potrebe za pregledom te uredbe, vidjeti točke 43. i 44. ovog mišljenja.

⁵ SL 2001., L 12, str. 1. (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 30.)

I. Pravni okvir

A. Pravo Unije

1. Uredba br. 44/2001

5. Člankom 5. stavkom 2. Uredbe (EZ) br. 44/2001 određuje se:

„Osoba s domicilom u državi članici može u drugoj državi članici biti tužena:

[...]

2. u stvarima koji se odnose na obvezu uzdržavanja, pred sudovima u mjestu u kojemu osoba s pravom na uzdržavanje ima domicil ili uobičajeno boravište ili, ako je riječ o postupku povezanim s postupkom koji se odnosi na status osobe, pred sudom koji je, prema pravu tog suda, nadležan za takve postupke, osim ako se nadležnost temelji isključivo na državljanstvu neke od stranaka.”

6. Članak 27. te uredbe glasi kako slijedi:

„1. Ako se pred sudovima različitih država članica vode postupci o istom predmetu u kojima sudjeluju iste stranke, svi sudovi osim onog pred kojim je prvo započet postupak zastaju sa postupcima, po službenoj dužnosti, sve dok se ne utvrdi nadležnost suda koji je prvi započeo postupak.

2. Nakon što se utvrdi nadležnost suda koji je prvi započeo postupak, svi ostali sudovi proglašavaju se nenadležnima u korist tog suda.”

7. Člankom 28. navedene uredbe određuje se:

„1. Ako se pred sudovima različitih država članica vode povezani postupci, s postupkom mogu zastati svi sudovi osim onog pred kojim je započet prvi postupak.

2. Ako je riječ o prvostupanjskim postupcima, svi sudovi osim suda pred kojim je pokrenut prvi postupak mogu, na zahtjev jedne od stranaka, izjaviti da nisu nadležni ako sud pred kojim je pokrenut prvi postupak ima nadležnost nad stvarima o kojima je riječ i ako njegovo pravo omogućava spajanje postupaka.

3. Za potrebe ovog članka, postupci se smatraju povezanim ako među njima postoji toliko bliska veza da postoji interes da se odvijaju zajedno i da bude donesena jedna sudska odluka, kako bi se izbjegla opasnost donošenja nepomirljivih sudskih odluka zbog vođenja odvojenih postupaka.”

8. Člankom 34. te uredbe predviđa se:

„Sudska odluka se ne priznaje:

1. ako bi takvo priznavanje bilo u očitoj suprotnosti s javnim poretком u državi članici u kojoj se traži priznanje;

[...]

3. ako je nepomirljiva sa sudsom odlukom donesenom u sporu između istih stranaka u državi članici u kojoj se zahtijeva priznanje;

4. ako je nepomirljiva s prethodno donesenom sudskom odlukom u drugoj državi članici ili u trećoj zemlji, a radi se o istom predmetu između istih stranaka, pod uvjetom da prethodno donesena sudska odluka ispunjava uvjete potrebne za njezino priznavanje u državi članici u kojoj se zahtijeva priznavanje.”

9. U članku 35. Uredbe br. 44/2001 navodi se:

„1. Nadalje, sudska se odluka ne priznaje ako nisu poštovane odredbe odjeljaka 3., 4. ili 6. poglavlja II., ili u slučaju iz članka 72.

2. Pri provjeri osnova za nadležnost iz prethodnog stavka, sud ili tijelo kojemu se podnosi zahtjev za priznavanje vezan je utvrđenim činjeničnim stanjem na osnovi kojega je sud države članice u kojoj je sudska odluka donesena utemeljio svoju nadležnost.

3. Prema odredbama stavka 1., ne može se provjeravati nadležnost suda države članice u kojoj je donesena sudska odluka. Ispitivanje javnog poretka iz članka 34. točke 1. ne smije se primijeniti na pravila o nadležnosti.”

2. Uredba br. 2201/2003

10. U uvodnim izjavama 11., 12., 21. i 33. Uredbe br. 2201/2003 navodi se:

„(11) Obveza uzdržavanja isključena je iz područja primjene ove Uredbe, budući da je već obuhvaćena Uredbom Vijeća br. 44/2001. Sudovi nadležni u skladu s odredbama ove Uredbe stoga će imati opću nadležnost za odlučivanje o obvezi uzdržavanja, primjenom članka 5. [stavka] 2. Uredbe Vijeća br. 44/2001.

(12) Nadležnost u predmetima povezanim s roditeljskom odgovornošću, utvrđena ovom Uredbom, temelji se u svjetlu zaštite interesa djeteta, posebno na kriteriju blizine. To znači da bi u prvome redu trebala biti nadležna država članica u kojoj dijete ima uobičajeno boravište, osim u određenim slučajevima mijenjanja djetetova boravišta ili u skladu sa sporazumom između nositelja roditeljske odgovornosti.

[...]

(21) Priznavanje i izvršenje sudskih odluka donesenih u nekoj državi članici trebalo bi se temeljiti na načelu uzajamnog povjerenja, a razlozi nepriznavanja trebali bi biti svedeni na najmanju moguću mjeru.

[...]

(33) Ova Uredba priznaje temeljna prava i poštuje načela Povelje o temeljnim pravima Europske unije. Ona posebno nastoji osigurati poštovanje temeljnih prava djeteta, opisanih u članku 24. Povelje o temeljnim pravima Europske unije [...].”

11. U stavcima 1. i 2. članka 12. te uredbe, naslovljenog „Prorogacija nadležnosti”, određuje se:

„1. Sudovi države članice, nadležni prema odredbama članka 3. za rješavanje zahtjeva za razvod, zakonsku rastavu ili poništaj braka, nadležni su i za sve predmete koji se odnose na roditeljsku odgovornost povezanu s takvim zahtjevom ako:

(a) barem jedan od bračnih drugova ima roditeljsku odgovornost prema djetetu;

i

- (b) ako su bračni drugovi i nositelji roditeljske odgovornosti izričito ili na neki drugi nedvosmisleni način prihvatili nadležnost sudova u trenutku pokretanja postupka pred sudom te ako je to u interesu djeteta.

2. Nadležnost dodijeljena u stavku 1. prestaje kada:

- (a) sudska odluka kojom se dopušta ili odbija razvod, zakonska rastava ili poništaj braka postane pravomoćna;
- (b) u onim predmetima u kojima je postupak koji se odnosi na roditeljsku odgovornost na dan iz točke (a) još u tijeku, sudska odluka u tome postupku postane pravomoćna;
- (c) postupak iz točaka (a) i (b) bude završen zbog nekog drugog razloga.”

12. Člankom 17. navedene uredbe, naslovljenim „Razmatranje nadležnosti”, određuje se:

„Ako je pokrenut postupak pred sudom države članice u predmetu za koji taj sud nije nadležan prema odredbama ove Uredbe, nego je za njega nadležan sud druge države članice, taj sud se, po službenoj dužnosti, proglašava nenadležnim.”

13. Člankom 19. te uredbe, naslovljenim „Litispendencija i paralelni postupci”, predviđa se:

„1. Ako je postupak koji se odnosi na razvod, zakonsku rastavu ili poništaj braka između istih stranaka pokrenut pred sudovima različitih država članica, sud pred kojim je postupak započeo kasnije s njim zastaje, po službenoj dužnosti, dok se ne utvrdi nadležnost suda pred kojim je postupak započeo ranije.

2. Ako je postupak koji se odnosi na roditeljsku odgovornost u vezi s istim djetetom i o istom predmetu pokrenut pred sudovima različitih država članica, sud pred kojim je postupak započeo kasnije s njim zastaje, po službenoj dužnosti, dok se ne utvrdi nadležnost suda pred kojim je postupak započeo ranije.

3. Ako je utvrđena nadležnost suda pred kojim je postupak započeo ranije, sud pred kojim je postupak započeo kasnije proglašava se nenadležnim u korist prvog suda.

U tom slučaju, stranka koja je pokrenula odgovarajući postupak pred drugim sudom može pokrenuti postupak pred prvim sudom.”

14. U članku 21. Uredbe br. 2201/2003, naslovljenom „Priznavanje sudske odluke”, u stavcima 1. i 4. navodi se:

„1. Sudska odluka donesena u državi članici priznaje se u drugim državama članicama bez potrebe bilo kakvog posebnog postupka.

[...]

4. Ako je priznavanje sudske odluke pred sudom neke države članice postavljeno kao prethodno pitanje, o njemu odlučuje taj sud.”

15. Člankom 22. te uredbe, naslovljenim „Razlozi nepriznavanja sudskih odluka koje se odnose na razvod, zakonsku rastavu ili poništaj braka”, određuje se:

Sudska odluka koja se odnosi na razvod, zakonsku rastavu ili poništaj braka ne priznaje se:

- (a) ako je takvo priznavanje očito u suprotnosti s javnim redom u državi članici u kojoj se zahtijeva priznavanje;

[...]

- (c) ako je nepomirljiva sa sudskom odlukom donesenom u postupku između istih stranaka u državi članici u kojoj se zahtijeva priznavanje;

[...]”

16. Članak 23. navedene uredbe, naslovljen „Razlozi nepriznavanja sudskih odluka koje se odnose na roditeljsku odgovornost”, glasi kako slijedi:

„Sudska odluka koja se odnosi na roditeljsku odgovornost ne priznaje se:

- (a) ako je takvo priznavanje očito u suprotnosti s javnim redom u državi članici u kojoj se zahtijeva priznavanje, uzimajući u obzir interes djeteta;

[...]

- (e) ako je nepomirljiva s kasnijom sudskom odlukom koja se odnosi na roditeljsku odgovornost donesenu u državi članici u kojoj se zahtijeva priznavanje;

[...]”

17. Člankom 24. te uredbe, naslovljenim „Zabrana preispitivanja nadležnosti suda podrijetla”, određuje se:

„Nadležnost suda države članice podrijetla ne može se preispitivati. Ispitivanje javnog reda iz članaka 22. stavka (a) i članka 23. stavka (a) ne može se primjenjivati na propise koji se odnose na nadležnost iz članaka 3. do 14.”

B. Talijansko pravo

18. Članak 150. codice civile (Građanski zakonik), naslovljen „Zakonska rastava” određuje:

„Zakonska rastava bračnih drugova moguća je.

Rastava može biti sudska ili sporazumna.

Samo bračni drugovi mogu tražiti sudsku rastavu ili odobrenje sporazumne rastave.”

19. Članak 151. Građanskog zakonika, naslovljen „Sudska rastava”, predviđa:

„Rastava se može zatražiti ako se iznesu, čak i neovisno o želji jednog od bračnih drugova ili oba bračna druga, činjenice zbog kojih je nastavak zajedničkog života postao nemoguć ili koje teško štete odgoju djece.

Proglašavanjem rastave, ako su ispunjeni uvjeti i ako je podnesen zahtjev u tom smislu, sud proglašava rastavu zbog krivnje jednog od bračnih drugova, s obzirom na njegovo ponašanje koje je u suprotnosti s dužnostima koje proizlaze iz braka.”

20. Sud koji je uputio zahtjev pojasnio je da, u svrhu konačnog raskida bračne veze (razvod), odredba primjenjiva *ratione temporis* jest članak 3. prvi stavak točka 2. podtočka (b) legge n. 898 (Disciplina dei casi di scioglimento del matrimonio) (Zakon br. 898 (Uređenje slučajeva raskida braka))⁶ od 1. prosinca 1970., koji je formuliran na sljedeći način:

„Raskid ili prestanak građanskih učinaka braka može zatražiti jedan od bračnih drugova:

[...]

2. u slučaju u kojem je:

[...]

- (b) zakonska rastava bračnih drugova proglašena presudom koja je postala pravomoćna ili je odobrena sporazumna rastava, ili je došlo do *de facto* rastave, ako se *de facto* rastava dogodila barem dvije godine prije 18. prosinca 1970. U svim tim slučajevima zahtjev za raskid ili prestanak građanskih učinaka braka podložen je uvjetu da je rastava neprekinuto trajala barem tri godine od pojavljivanja bračnih drugova pred predsjednikom suda u okviru postupka zakonske rastave, uključujući ako je sudski postupak postao sporazuman.”

21. Sud koji je uputio zahtjev dodaje da su roditeljska odgovornost i obveza uzdržavanja djeteta uređeni na isti način u slučaju rastave i razvoda člancima 337.a do 337.g Građanskog zakonika.

II. Činjenice u glavnom postupku i prethodna pitanja

22. S. Liberato i L. L. Grigorescu vjenčali su se 22. listopada 2005. u Rimu (Italija) te su živjeli zajedno u toj državi članici do rođenja njihova djeteta, 20. veljače 2006. Bračni odnos postupno se pogoršavao. Majka je odvela dijete u Rumunjsku te se više nije vratila u obiteljski dom u Italiji⁷.

23. Zahtjevom od 22. svibnja 2007. S. Liberato pokrenuo je postupak pred Tribunaleom di Teramo (Sud u Teramu, Italija) radi zakonske rastave i skrbi nad djetetom. L. L. Grigorescu bila je stranka u postupku te je zatražila da se rastava proglasi zbog krivnje njezina bračnog druga, da joj se dodijeli isključiva skrb nad djetetom i da se odredi da otac sudjeluje u troškovima njegova uzdržavanja.

24. Presudom od 19. siječnja 2012.⁸, Tribunale di Teramo (Sud u Teramu) proglasio je zakonsku rastavu bračnih drugova zbog krivnje L. L. Grigorescu te je zasebnim rješenjem vratio predmet na ispitivanje u pogledu uzajamnih zahtjeva stranaka u području izvršavanja roditeljske odgovornosti.

⁶ GURI br. 306, od 3. prosinca 1970., str. 8046.

⁷ U konačnoj odluci br. 1072 Curtea de Apela București (Žalbeni sud u Bukureštu, Rumunjska), trećeg građanskog vijeća za maloljetnike i obitelji od 12. lipnja 2013., koja je priložena odluci kojom se upućuje zahtjev za prethodnu odluku i koju je podnio S. Liberato, pojašnjeno je da je „[s]ud odlučio da su stranke sklopile brak u Italiji u listopadu 2005. te su živjele naizmjenično u Rumunjskoj i Italiji do listopada 2006. Nakon toga stranke su živjele odvojeno, uzimajući u obzir da su tuženica i maloljetno dijete rođeno u braku živjeli isključivo u Rumunjskoj. Stoga je nakon 2006. tuženica živjela isključivo u Rumunjskoj gdje je imala stalno boravište. Iz teksta odluke kojom se upućuje zahtjev za prethodnu odluku proizlazi da zakonitost odvođenja i zadržavanja djeteta nije bio element rasprave.

⁸ Sud koji je uputio zahtjev pojasnio je da je ta presuda postala pravomoćna.

25. Iako je u Italiji postupak u pogledu roditeljske odgovornosti i dalje bio u tijeku, L. L. Grigorescu pokrenula je 30. rujna 2009. postupak pred Judecătoria București (Prvostupanjski sud u Bukureštu, Rumunjska) te je zatražila razvod, isključivu skrb nad djetetom i očevo sudjelovanje u njegovu uzdržavanju.

26. U okviru tog kontradiktornog postupka u pogledu S. Liberata, on je najprije istaknuo prigovor litispendencije zbog tog što je postupak za rastavu prvo bio pokrenut u Italiji. Međutim, presudom od 31. svibnja 2010., Judecătoria București (Prvostupanjski sud u Bukureštu) proglasio je raskid bračne veze, dodijelio majci skrb nad djetetom i utvrdio raspored kontakata djeteta s ocem i iznos uzdržavanja koji on treba plaćati u korist djeteta.

27. Ta je presuda postala pravomoćna nakon presude Curtea de Apela București (Žalbeni sud u Bukureštu) od 12. lipnja 2013. kojom je potvrđena presuda Tribunalula București (Okružni sud u Bukureštu, Rumunjska) od 3. prosinca 2012. o odbijanju žalbe koju je protiv presude od 31. svibnja 2010. podnio S. Liberato.

28. Naposljetku, postupak rastave u Italiji okončan je presudom Tribunale di Teramo (Sud u Teramu) od 8. srpnja 2013. Taj je sud dodijelio ocu isključivu skrb nad djetetom te je naložio da se dijete odmah vrati u Italiju. Navedeni je sud utvrdio i raspored kontakata djeteta s majkom u Italiji, pod nadzorom socijalne službe i državnog odvjetnika te je naložio da majka sudjeluje u uzdržavanju djeteta.

29. Tribunale di Teramo (Sud u Teramu) odbio je podredni zahtjev kojim je L. L. Grigorescu zatražila da se u Italiji prizna odluka o razvodu koju je 3. prosinca 2012. donio Tribunalul București (Okružni sud u Bukureštu), na temelju Uredbe br. 2201/2003. Tribunale di Teramo (sud u Teramu) napomenuo je da je postupak razvoda pokrenut u Rumunjskoj 2009. nakon postupka zakonske rastave pokrenutog 2007. u Italiji, te da je Tribunalul București (Okružni sud u Bukureštu) povrijedio članak 19. Uredbe br. 2201/2003 time što nije prekinuo postupak.

30. L. L. Grigorescu podnijela je žalbu na tu presudu i podredni zahtjev za priznavanje presude Curtea de Apela București (Žalbeni sud u Bukureštu) od 12. lipnja 2013. koji je odbio prigovor litispendencije zbog toga što, prema tvrdnji suda koji je uputio zahtjev, nije riječ o istim predmetima u skladu s rumunjskim postupovnim pravom⁹. Presudom od 31. ožujka 2014., Corte d'appello di L'Aquila (Žalbeni sud u L'Aquili, Italija) preinačio je presudu donesenu u prvom stupnju te je prihvatio prigovor pravomoćnosti stečene na temelju odluke o razvodu koju su donijeli rumunjski sudovi, a koja se također odnosila na skrb nad djetetom i sudjelovanje u njegovu uzdržavanju. Taj je sud smatrao da povreda koju su počinila sudska tijela pred kojima je postupak započeo kasnije, odnosno rumunjski sudovi, u pogledu sustava litispendencije u pravu Unije nije „relevantna” u svrhu ispitivanja uvjeta priznavanja konačnih mjera donesenih u Rumunjskoj, da rumunjske odluke nisu nepomirljive s odlukama donesenim u Italiji te je zaključio da ne postoji nijedan razlog, osobito javnog poretka, koji bi spriječio priznavanje rumunjske odluke.

31. S. Liberato podnio je žalbu u kasacijskom postupku protiv te presude Corte d'appella di L'Aquila (Žalbeni sud u L'Aquili).

32. Corte suprema di cassazione (Kasacijski sud, Italija), odnosno sud koji je uputio zahtjev, navodi da se odluka donesena u Rumunjskoj odnosi na bračnu vezu, roditeljsku odgovornost i obvezu uzdržavanja. U postupku za zakonsku rastavu pokrenutom u Italiji izneseni su isti zahtjevi, osim u pogledu zahtjeva koji se odnosi na bračnu vezu, koji nije isti jer se talijanskim pravnim poretkom zahtijeva da se prije razvoda utvrdi da su ispunjeni uvjeti za zakonsku rastavu između bračnih drugova, koji su utvrđeni zakonom.

⁹ Što se tiče detalja obrazloženja vidjeti točku 61. ovog mišljenja.

33. Taj sud najprije iznosi da ne postoje razlozi na temelju članka 22. točke (c) Uredbe br. 2201/2003, članka 23. točke (e) te uredbe ili članka 34. stavka 4. Uredbe br. 44/2001 kojima se sprječava priznavanje rumunjske odluke u pogledu bračnog statusa, roditeljske odgovornosti i obveze uzdržavanja.

34. Prema mišljenju navedenog suda, potom valja ispitati jesu li sudovi države članice u kojoj je donesena odluka čije se priznavanje traži povrijedili mjerodavne odredbe koje se odnose na litispendenciju u pravu Unije, odnosno članak 19. Uredbe br. 2201/2003 i članak 27. Uredbe br. 44/2001, te ako su obje te odredbe povrijeđene, može li se ta povreda smatrati razlogom koji sprječava priznavanje zbog očite suprotnosti odluke s javnim poretком.

35. Sud koji je uputio zahtjev naglašava da je litispendencija u pravu Unije izraz načela iz kojeg proizlazi sustav povjerenja i suradnje na kojem se temelji protok sudskih odluka među državama članicama. Litispendencija se temelji na tri načela, odnosno na autonomiji tog pojma, na zabrani sudu pred kojim je postupak započeo kasnije da preispituje nadležnost suda pred kojim je postupak započeo ranije i na vremenskoj prednosti tog suda koju mora poštovati sud pred kojim je postupak započeo kasnije.

36. Sud koji je uputio zahtjev ističe da je prigovor litispendencije koji je istaknuo S. Liberato u svakoj fazi rumunjskog postupka i osobito pred Curtea de Apelom București (Žalbeni sud u Bukureštu, Rumunjska) bio odbijen na temelju potpune istovjetnosti osnove, predmeta i stranaka primjenom, s jedne strane, rumunjskog nacionalnog postupovnog pravila o litispendenciji i, s druge strane, pojma „litispendencija” u pravu Unije iz članka 19. stavka 1. Uredbe br. 2201/2003. Iz toga zaključuje da su rumunjski sudovi povrijedili tekst članka 19. stavka 1. Uredbe br. 2201/2003 kojim se izjednačavaju zahtjevi za zakonsku rastavu, razvod i poništaj braka i koji, prema tome, ne zahtijeva istovjetnost osnove i predmeta.

37. Što se tiče odluke koja se odnosi na obvezu uzdržavanja djeteta, sud koji je uputio zahtjev ističe da je ona uzročno podložna odluci o roditeljskoj odgovornosti te se od nje ne može odvojiti ni s logičkog ni pravnog aspekta, uzimajući u obzir da ovisi o glavnoj sudskoj odluci. Smatra da su ispunjeni uvjeti iz članka 28. Uredbe br. 44/2001, u vezi s člankom 3. Uredbe Vijeća (EZ) br. 4/2009 od 18. prosinca 2008. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršenju sudskih odluka te suradnji u stvarima koje se odnose na obvezu uzdržavanja¹⁰, čak i ako ta odredba nije izravno primjenjiva¹¹.

38. Prema mišljenju suda koji je uputio zahtjev, konačnu rumunjsku odluku čije se priznavanje traži donio je sud koji nije mogao odlučivati o sporu jer je pred njim postupak započeo kasnije.

39. Sud koji je uputio zahtjev smatra da se ta povreda odnosi ne samo na primjenu kriterija za dodjeljivanje sudske nadležnosti među državama članicama, nego i na – s obzirom na funkciju litispendencije u sustavu automatskog priznavanja i izvršenja sudskih odluka u državama članicama – provedbu načela javnog poretка u postupovnom smislu u pravu Unije, koji se održava zakonitim protokom sudskih odluka unutar Unije. Načelo vremenske prednosti, na kojem se temelji postupovno pravilo u skladu s kojim se ističe litispendencija, ima temeljnu važnost u okviru postupovnog prava Unije jer se njime izbjegava pokretanje sudskih postupaka kojima se isključivo nastoji osporavati ishod postupka u slučaju neslaganja s odlukama o meritumu koje je već donio nadležni sud pred kojim je postupak započeo ranije, a čija je nadležnost u ovom slučaju nedvojbeno prihvaćena.

40. Taj sud tvrdi i da se u članku 24. Uredbe br. 2201/2003, kojim se zabranjuje preispitivanje nadležnosti suda podrijetla, upućuje na pravila o nadležnosti iz članaka 3. do 14. te uredbe, a ne na članak 19. navedene uredbe.

¹⁰ SL 2009., L 7, str. 1. (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 5., str. 138. i ispravak SL 2013., L 281, str. 29.)

¹¹ U skladu s člankom 76. trećim stavkom Uredbe br. 4/2009, ona se primjenjuje nakon 18. lipnja 2011.

41. U tim je okolnostima Corte suprema di cassazione (Vrhovni kasacijski sud) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:

- „1. Utječe li povreda pravila o litispendenciji iz članka 19. stavaka 2. i 3. Uredbe Vijeća (EZ) br. 2201/2003 samo na utvrđivanje sudske nadležnosti, pa se posljedično primjenjuje njezin članak 24., ili je naprotiv spomenuta povreda prepreka tomu da se odluka donesena u državi članici pred čijim je sudom postupak započeo kasnije prizna u državi članici pred čijim je sudom postupak započeo ranije, iz razloga javnog poretka u postupovnom smislu, uzimajući u obzir činjenicu da taj članak 24. upućuje samo na pravila o sudskoj nadležnosti iz članaka 3. do 14. Uredbe br. 2201/2003, a ne i na njezin članak 19.?
2. Protivi li se tumačenje članka 19. Uredbe br. 2201/2003, prema kojem je on samo kriterij za utvrđivanje sudske nadležnosti, pojmu ‚litispendencija‘ iz prava Europske unije kao i funkciji i svrsi te odredbe, namijenjene propisivanju skupa kogentnih pravila javnog poretka u postupovnom smislu kojima se jamči stvaranje zajedničkog prostora obilježenog povjerenjem i uzajamnom lojalnošću u postupovnom smislu među državama članicama, u kojem se mogu primjenjivati automatsko priznavanje i slobodni protok sudskih odluka?“

III. Moja analiza

42. Za određivanje posljedica nepoštovanja pravila o litispendenciji, u okolnostima iz glavnog predmeta, potrebno je prethodno pojasniti sve odredbe koje treba tumačiti, kao i uvjete provedbe mehanizma litispendencije.

A. Uvodne napomene

1. Preoblikovanje prethodnih pitanja

43. Valja istaknuti da sud koji je uputio zahtjev svoje pitanje postavlja samo u pogledu Uredbe br. 2201/2003 iako iz odluke kojom se upućuje zahtjev za prethodnu odluku proizlazi da se glavni predmet ne odnosi samo na roditeljsku odgovornost, nego i na obvezu uzdržavanja, koja nije obuhvaćena navedenom uredbom¹².

44. Slijedom toga, valja preoblikovati upućena pitanja tako da se odnose na članak 5. stavak 2. Uredbe br. 44/2001 koji je primjenjiv jer su postupci pokrenuti prije 18. lipnja 2011.¹³

45. Valja smatrati i da sud koji je uputio zahtjev svojim dvama prethodnim pitanjima, koja valja ispitati zajedno, u biti pita mogu li se članak 35. stavak 3. Uredbe br. 44/2001 i članak 24. Uredbe br. 2201/2003 tumačiti na način da zabranjuju to da povreda pravila o litispendenciji iz članka 27. Uredbe br. 44/2001 i članka 19. Uredbe br. 2201/2003, koju je počinio sud pred kojim je postupak započeo kasnije, može biti razlog za nepriznavanje sudske odluke koju je donio taj sud, zbog toga što je u suprotnosti s javnim poretkom države članice u kojoj se zahtijeva priznavanje, koji sadržava postupovna pravila koja se smatraju ključnima u pravnom poretku Unije.

¹² Taj prijedlog preoblikovanja pitanja treba usporediti s preoblikovanjem koje je proveo Sud u presudi od 15. veljače 2017., W i V (C-499/15, EU:C:2017:118, t. 44. do 46. i navedena sudska praksa).

¹³ Tribunale di Teramo (Sud u Teramu), pred kojim je glavni postupak pokrenut 22. svibnja 2007., uputio je na ispitivanje povezanih zahtjeva odlukom od 19. siječnja 2012. te je o njima presudio odlukom od 8. srpnja 2013. koja nije bila konačna.

2. Istovjetnost mehanizma predviđenog uredbama br. 44/2001 i br. 2201/2003 u slučaju litispendencije

46. Tim se dvama uredbama obvezuje sud pred kojim je postupak započeo kasnije da se proglasi nenadležnim u slučaju litispendencije¹⁴. Sud je utvrdio da je „članak 19. Uredbe br. 2201/2003 [15] sastavljen od sličnih izraza poput onih u članku 27. Uredbe br. 44/2001, koji je zamijenio članak 21. [K]onvencije[16], i uspostavlja istovjetan mehanizam postupanja u slučajevima višestruke litispendencije poput onog koji je predviđen u potonjim dvjema odredbama. Stoga valja voditi računa o razmatranjima Suda u pogledu tih dviju odredaba”¹⁷.

3. Mehanizam uspostavljen u slučaju litispendencije i njegova svrha

47. Kao što je Sud već naglasio, što se tiče Uredbe br. 2201/2003, „zakonodavac Unije odlučio [je] ustanoviti jasan i učinkovit mehanizam kako bi riješio slučajeve litispendencije (vidjeti po analogiji, kada je riječ o Uredbi br. 44/2001, presudu Cartier parfums-lunettes i Axa Corporate Solutions assurances, C-1/13, EU:C:2014:109, t. 40.)”¹⁸.

48. Taj mehanizam, koji se „temelji [...] na kronološkom redoslijedu prema kojem je pred tim sudovima postupak pokrenut”¹⁹, podrazumijeva da sud pred kojim je postupak započeo kasnije po službenoj dužnosti zastaje s postupkom dok se ne utvrdi nadležnost suda pred kojim je postupak započeo ranije.

49. Sud je pojasnio da je „za utvrđenje nadležnosti suda koji je prvi započeo postupak u smislu članka 19. stavka 1. [Uredbe br. 2201/2003] dovoljno da se sud koji je prvi započeo postupak nije po službenoj dužnosti proglasio nenadležnim i da nijedna od stranaka nije osporila tu nadležnost prije ili do trenutka zauzimanja stajališta, što se prema nacionalnom postupovnom pravu smatra prvom obranom u pogledu glavne stvari pred tim sudom (vidjeti po analogiji presudu Cartier parfums-lunettes i Axa Corporate Solutions assurances, C-1/13, EU:C:2014:109, t. 44.)”²⁰.

50. Konkretnije, kao što je Sud naveo, „[u] skladu s mogućnostima predviđenim nacionalnim pravom, sud pred kojim je postupak započeo kasnije može, ako su oba spora između istih stranaka, tražiti informacije od stranke koja ističe prigovor litispendencije o postojanju navodnog spora i sadržaju zahtjeva. Osim toga, uzimajući u obzir činjenicu da se Uredba br. 2201/2003 temelji na suradnji i

14 Može se napomenuti da se obveza poštovanja kronologije pokretanja postupaka nalazi i u Uredbi br. 4/2009, u članku 12., koji je stroži od članka 19. Uredbe br. 2201/2003 jer se njime zahtijeva trostruka istovjetnost osnove, predmeta i stranaka. Isto vrijedi za članke 17. triju drugih uredbi, odnosno Uredbe (EU) br. 650/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2012. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju (SL 2012., L 201, str. 107.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 10., str. 296.), Uredbe Vijeća (EU) 2016/1103 od 24. lipnja 2016. o provedbi pojačane suradnje u području nadležnosti, mjerodavnog prava te priznavanja i izvršenja odluka u stvarima bračnimovinskih režima (SL 2016., L 183, str. 1.) i Uredbe Vijeća (EU) 2016/1104 od 24. lipnja 2016. o provedbi pojačane suradnje u području nadležnosti, mjerodavnog prava te priznavanja i izvršenja odluka u stvarima imovinskih posljedica registriranih partnerstava (SL 2016., L 183, str. 30.). U potonje dvije uredbe pojašnjava se da, u slučaju prekida postupka radi litispendencije, „na zahtjev suda pred kojim se vodi spor, bilo koji drugi sud pred kojim je pokrenut postupak bez odgađanja obavješćuju prethodno navedeni sud o datumu kada je pred njim pokrenut postupak”. Članak 29. Uredbe (EU) br. 1215/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2012. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (SL 2012., L 351, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 11., str. 289. i ispravci SL 2014., L 160, str. 40. i SL 2016., L 202, str. 57.) sastavljen je na sličan način. Važno je napomenuti da mehanizam predviđen u članku 33. te uredbe u slučaju litispendencije izvan Europe, koji je velika novost, nije usporediv.

15 Tom je uredbom stavljena izvan snage Uredba Vijeća (EZ) br. 1347/2000 od 29. svibnja 2000. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u bračnim stvarima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću za zajedničku djecu (SL 2000., L 160, str. 19.). Člankom 11. stavkom 2. te uredbe predviđali su se uvjeti odstupanja od trostruke istovjetnosti predmeta, osnove i stranaka samo za razvod.

16 Konvencija od 27. rujna 1968. o nadležnosti i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (SL 1998., C 27, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 15., str. 3.), kako je izmijenjena naknadnim konvencijama o pristupu novih država članica tog konvenciji.

17 Vidjeti presudu od 6. listopada 2015., A (C-489/14, EU:C:2015:654, t. 27.).

18 Vidjeti presudu od 6. listopada 2015., A (C-489/14, EU:C:2015:654, t. 29.).

19 Vidjeti presudu od 6. listopada 2015., A (C-489/14, EU:C:2015:654, t. 30.).

20 Vidjeti presudu od 6. listopada 2015., A (C-489/14, EU:C:2015:654, t. 34.). To tumačenje, nadahnuo tumačenjem članka 27. Uredbe br. 44/2001, vrijedi i za primjenu članka 19. stavka 2. Uredbe br. 2201/2003. Tim se rješenjem mogu riješiti slučajevi u kojima sud, pred kojim je postupak započeo ranije, nije izričito odlučio o svojoj nadležnosti.

uzajamnom povjerenju između sudova, taj sud može upozoriti sud pred kojim je postupak započeo ranije da mu je podnesen zahtjev, upozoriti potonji sud na mogućnost litispendencije, pozvati potonji sud da mu proslijedi informacije o zahtjevu koji mu je podnesen i zauzeti stajalište o njegovoj nadležnosti u smislu Uredbe br. 2201/2003 ili mu dostaviti svaku odluku koja je već donesena u tom pogledu. Konačno, sud pred kojim je postupak započeo kasnije može se obratiti središnjem tijelu svoje države članice”²¹.

51. Obvezujuća priroda pravila o litispendenciji iz članka 19. Uredbe br. 2201/2003²² opravdana je njihovom svrhom. Sud je istaknuo da je „cilj tih pravila da se izbjegnu paralelni postupci pred sudovima različitih država članica i proturječne odluke do kojih u tom slučaju može doći”²³.

52. Ta su pravila dio provedbe načela automatskog priznavanja sudskih odluka donesenih u državama članicama, koje se temelji na načelu uzajamnog povjerenja.

4. Uvjeti litispendencije i njihova primjena u glavnom postupku

53. Prema ustaljenog sudskoj praksi Suda, pojmove upotrijebljene za određivanje situacije litispendencije, osobito u uredbama br. 44/2001 i 2201/2003, treba smatrati autonomnima.

54. Stoga, u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću, Sud je izričito podsjetio na to načelo pri čemu se oslonio na ciljeve koji se nastoje postići Uredbom br. 2201/2003 i „okolnost da se u tekstu članka 19. stavka 2. te uredbe, umjesto upućivanja na pojam ‚litispendencija’ kako je upotrijebljen u različitim nacionalnim pravnim poredcima država članica, navodi nekoliko materijalnih uvjeta kao elemente definicije”²⁴.

55. U području zahtjeva povezanim s bračnom vezom, iz članka 19. stavka 1. Uredbe br. 2201/2003, u usporedbi s njegovim stavkom 2., proizlazi da se jedini uvjet, koji treba ispitati kako bi se odredilo postojanje paralelnog postupka, odnosi na stranke. Sud je imalo priliku to izričito istaknuti u presudi od 6. listopada 2015., A²⁵. Tako je odlučio da „o problemu višestruke litispendencije može biti riječ ako su pokrenuti [...] pred dvama sudovima različitih država članica [...] postupak zakonske rastave, s jedne strane, i postupak razvoda, s druge strane, ili pak ako su pred obama sudovima pokrenuti postupci razvoda”²⁶.

56. Ako se tijekom postupka koji se odnosi na bračnu vezu podnesu zahtjevi koji se odnose na roditeljsku odgovornost, primjenjuju se pravila o litispendenciji koja se odnose na rastavu²⁷.

57. Isto vrijedi i u stvarima koje se odnose na uzdržavanje ako je zahtjev „poveza[n] s postupkom koji se odnosi na status osobe” u skladu s člankom 5. stavkom 2. Uredbe br. 44/2001.

21 Vidjeti presudu od 9. studenoga 2010., Purucker (C-296/10, EU:C:2010:665, t. 81.). U tom pogledu, europska pravosudna mreža u građanskim i trgovačkim stvarima (EJN) ima ključnu ulogu u pojednostavljivanju i ubrzanju pravosudne suradnje u slučaju primjene tih odredbi u području litispendencije ili članka 15. Uredbe br. 2201/2003.

22 Isto vrijedi i za članak 27. Uredbe br. 44/2001, protivno odredbama primjenjivim u slučaju povezanih postupaka (članak 28. te uredbe). Važno je napomenuti da Uredba br. 2201/2003, kao ni prethodna Uredba br. 1347/2000, ne sadržava posebno pravilo o povezanim postupcima.

23 Vidjeti presudu od 6. listopada 2015., A (C-489/14, EU:C:2015:654, t. 29. i navedena sudska praksa).

24 Vidjeti presudu od 9. studenoga 2010., Purucker (C-296/10, EU:C:2010:665, t. 66. i navedena sudska praksa).

25 C-489/14, EU:C:2015:654. Važno je napomenuti da je ta presuda donesena više od dvije godine nakon konačne odluke rumunjskog suda o kojoj je riječ u glavnom postupku. Međutim, na taj je datum autonomna priroda pojma „litispendencija” već bila utvrđena u nekoliko presuda Suda.

26 Točka 33. te presude Ti se slučajevi kvalificiraju i kao „kvazilitispendencija” ili „lažna litispendencija”. Taj je izraz upotrijebila A. Borrás u izvješću s objašnjenjem Konvencije sastavljene na temelju članka K.3 Ugovora o Europskoj uniji o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u bračnim sporovima (SL 1998, C 221, str. 27., konkretno točka 54.). To objašnjenje odnosi se na članak 11. Uredbe br. 1347/2000, koji je uglavnom preuzet u članku 19. Uredbe br. 2201/2003 u pojednostavljenom obliku, pri čemu se samo zahtijeva da tužbe koje se odnose na razvod, poništaj braka ili zakonsku rastavu budu između istih stranaka, bez obzira na njihov postupovni položaj.

27 Vidjeti u tom smislu Gaudemet-Tallon, H., „Divorce – Divorce prononcé en France – Introduction – Compétence des tribunaux français – Particularités de l’instance”, *JurisClasseur – Droit international*, LexisNexis, Pariz, ožujak 2017., svezak 547-10, konkretno t. 135.

58. Nakon proglašenja razvoda, podložno članku 12. stavku 2. točki (b) Uredbe br. 2201/2003, zahtijeva se uvjet istovjetnosti predmeta i osnove u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću u skladu s člankom 19. stavkom 2. te uredbe²⁸. Što se tiče zahtjeva koji se odnosi na obvezu uzdržavanja, pravila o litispendenciji iz članka 27. Uredbe br. 44/2001 koja su primjenjiva u ovom slučaju zahtijevaju da se provjeri istovjetnost predmeta, osnove i stranaka.

59. K tomu, valja napomenuti da prednost koja se daje sudu pred kojim je postupak započeo ranije traje dok god se ne proglasi nenadležnim nakon što je obvezno razmotrio svoju nadležnost u skladu s člankom 17. Uredbe br. 2201/2003²⁹, u svakoj fazi postupka³⁰.

60. Stoga je u glavnom predmetu, od pokretanja postupka pred rumunjskim sudom, taj sud istodobno trebao provesti mehanizam predviđen u slučaju litispendencije za odluku o rastavi, kao i za njezine posljedice u pogledu djeteta koje je boravilo u Rumunjskoj, zbog prorogacije nadležnosti talijanskog suda³¹.

61. Međutim, iz presude Curtea de Apela București (Žalbeni sud u Bukureštu) od 12. lipnja 2013. proizlazi da je rumunjski sud pogrešno primijenio pravo Unije³² time što je odbio prigovor litispendencije koji je istaknuo S. Liberato i koji se temelji na zahtjevima koji se odnose na bračnu vezu. Naime, najprije je uputio na rumunjsko nacionalno pravo kojim se utvrđuju uvjeti litispendencije i pravomoćnosti kako bi zatim zaključio da „[i]z teksta članka 19. [Uredbe br. 2201/2003], u kojem se zasebno navode tri slučaja litispendencije, odnosno „postupak koji se odnosi na razvod, zakonsku rastavu ili poništaj braka između istih stranaka”, jasno proizlazi da dva paralelna zahtjeva trebaju imati zajednički samo jedan od tri predmeta, a ne dva različita predmeta među onima koji su izričito i taksativno navedeni u tekstu. [...] [U] ovom slučaju, svaki od dva zahtjeva ima različit predmet, odnosno rastavu u Italiji i razvod u Rumunjskoj, čime se isključuje primjena članka 19. Uredbe br. 2201/2003. Žalbeni sud pravilno je utvrdio da se u rumunjskom sustavu zanemaruje institut rastave. Stoga je očito da se ne može postojati „istovjetnost” s takvim zahtjevom podnesenim sudovima druge države članice. Čak i kad bi institut bio poznat, valja podsjetiti da ne postoji istovjetnost između razvoda i rastave”.

62. Osim toga, valja napomenuti da se prigovor litispendencije koji je istaknuo S. Liberato u svim fazama postupka temeljio na toj prorogaciji nadležnosti povezanoj sa zahtjevom za zakonsku rastavu, a ne na pravilima primjenjivim u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću ili uzdržavanjem.

28 Vidjeti što se tiče tumačenja tih pojmova presudu od 9. studenoga 2010., Purucker (C-296/10, EU:C:2010:665, t. 67. i 68. i navedenu sudsku praksu). Vidjeti kao primjer i presudu od 22. prosinca 2010., Mercredi (C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, t. 68. i 69.).

29 Isto vrijedi i kad se, u skladu s člankom 15. Uredbe br. 2201/2003, na zahtjev jednog ili drugog suda, daje prednost nadležnosti suda koji je primjereniji za rješavanje predmeta.

30 Što se tiče važnosti tog razmatranja u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću i obrazloženja sudskih odluka o tom pitanju, vidjeti presude od 15. srpnja 2010., Purucker (C-256/09, EU:C:2010:437, t. 73. i navedena sudska praksa) i od 15. veljače 2017., W i V (C-499/15, EU:C:2017:118, t. 51. i 54.). Što se tiče obveze da se razmatranje provede u svakoj fazi postupka, može se napraviti usporedba s presudom od 12. studenoga 2014., L (C-656/13, EU:C:2014:2364, t. 58. i navedena sudska praksa) i presudom u predmetu iq (C-478/17), koji je trenutačno u tijeku i koji se odnosi na uvjete primjene članka 15. Uredbe br. 2201/2003. Vidjeti mišljenje nezavisnog odvjetnika M. Watheleta u tom predmetu (C-478/17, EU:C:2018:552).

31 U skladu s člankom 12. stavkom 1. Uredbe br. 2201/2003, prorogacijom nadležnosti pretpostavlja se da majka ne osporava nadležnost talijanskog suda (vidjeti točku 23. ovog mišljenja) i da je taj sud razmotrio to da je njegova nadležnost u skladu s interesom djeteta (vidjeti po analogiji presudu od 1. listopada 2014., E. (C-436/13, EU:C:2014:2246, t. 44.)). Potrebno je napraviti usporedbu s rješenjem predsjednika Suda od 16. siječnja 2018., PM (C-604/17, neobjavljeno, EU:C:2018:10, t. 27. do 29.) i presudom od 19. travnja 2018., Saponaro i Xylina (C-565/16, EU:C:2018:265, t. 23., 24. i 33. do 35. i navedena sudska praksa).

32 Vidjeti bilješke 25. i 26. ovog mišljenja.

63. U tom se pogledu može istaknuti da je, nakon što je talijanski sud 19. siječnja 2012. donio odluku o bračnoj vezi³³, pitanje litispendencije postalo znatno teže analizirati³⁴. Naime, to se pitanje moglo postaviti u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću samo ako je provjera nadležnosti tog suda bila pozitivna. Smatram da to jedino može biti posljedica tumačenja odredbi članka 12. stavka 2. točke (b) Uredbe br. 2201/2003³⁵, koje, prema mojem mišljenju, treba biti povezano sa zaštitom interesa djeteta kojim se, uz suglasnost majke, opravdala prorogacija nadležnosti na početku postupka³⁶.

64. Budući da te uvjete treba ispuniti kako bi se opravdala nadležnost talijanskog suda za odlučivanje, podredno, o priznavanju rumunjske sudske odluke na temelju koje prestaje litispendencija, na sudu koji je uputio zahtjev je da osigura da su ti uvjeti provjereni³⁷.

65. S obzirom na sva ta razmatranja, sada valja pojasniti do kojih posljedica može doći zbog nepoštovanja pravila o litispendenciji s obzirom na okolnosti glavnog predmeta.

B. Posljedice nepoštovanja pravila o litispendenciji

66. Valja najprije istaknuti posebne okolnosti glavnog predmeta. Naime, sud pred kojim je postupak započeo ranije i pred kojim su u tijeku isti postupci između istih stranaka³⁸, treba odlučiti o podrednom zahtjevu o priznavanju konačne sudske odluke koju je donio sud pred kojim je postupak započeo kasnije.

67. Slijedom navedenog, iz tog jednog razloga, odluka Suda u predmetu u kojem je donesena presuda od 22. prosinca 2010., Mercredi³⁹ – prema kojoj u slučaju litispendencije sudska odluka u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću koju je donio sud pred kojim je postupak započeo kasnije, protivno obvezi da se zastane s postupkom⁴⁰, „ne utječe” na sudska odluku koju treba donijeti sud pred kojim je postupak započeo ranije⁴¹ – ne može se prenijeti na glavni predmet, suprotno onomu što tvrdi Europska komisija. Naime, Sud je u točki 67. presude od 22. prosinca 2010., Mercredi⁴² istaknuo da sporna sudska odluka koju je donio sud pred kojim je postupak započeo kasnije nije konačna. Usto, nesigurnost boravišta djeteta i preklapanje postupka kojim se nastoji ishoditi povratak djeteta također opravdavaju posebno rješenje utvrđeno u tom predmetu.

68. Nadalje, u glavnom predmetu, pitanje povrede pravila o litispendenciji treba ispitati s obzirom na razloge nepriznavanja iz uredbi br. 2201/2003 i br. 44/2001.

33 Čini se da se o posljedicama donošenja odluke o zakonskoj rastavi nije raspravljalo, iako su nakon tog datuma u Rumunjskoj donesene dvije sudske odluke, odnosno presuda od 3. prosinca 2012. i presuda od 12. lipnja 2013., kojima se odbila žalba S. Liberata.

34 Naime, u skladu s člankom 12. stavkom 2. točkom (a) Uredbe br. 2201/2003, prorogacija nadležnosti prestaje kada sudska odluka o zakonskoj rastavi postane pravomoćna. K tomu, kao što je Sud istaknuo u presudi od 28. lipnja 2018., HR (C-512/17, EU:C:2018:513, t. 59. i navedena sudska praksa) o tumačenju članka 8. stavka 1. Uredbe br. 2201/2003, „zakonodavac Unije smatra da su sudovi koji su geografski blizu uobičajenog boravišta djeteta općenito primjereniji za ocjenu mjera koje treba donijeti u njegovu interesu”.

35 Sud nije izričito odlučio o primjeni te odredbe. Vidjeti u tom smislu mišljenje nezavisnog odvjetnika M. Watheleta u predmetu iq (C-478/17, EU:C:2018:552, t. 45.). To tumačenje može proizaći iz komentara Pataut, É. i Gallant, E. „Article 12: Prorogation of jurisdiction”, u Magnus, U. i Mankowski, P., *European Commentaries on Private International Law, Brussels Ibis Regulation*, sv. IV., Sellier European Law Publishers, Otto Schmidt, Köln, 2017., t. 41. (str. 160.). Taj slučaj ne navodi Joubert, N., „Autorité parentale – Conflits de juridictions”, *JurisClasseur – Droit international*, LexisNexis, Pariz, ožujak 2009., svezak 549-20, konkretno t. 44.

36 Tu analizu treba usporediti s analizom iznesenom u presudama od 1. listopada 2014., E. (C-436/13, EU:C:2014:2246, t. 45. do 47. i 49.) i od 15. veljače 2017., W i V (C-499/15, EU:C:2017:118, t. 51. i 52.).

37 Prema mojem mišljenju, iz odluke koju je donio talijanski sud pred kojim je postupak započeo kasnije treba jasno proizlaziti da je taj sud odlučio nakon što je, s obzirom na interes djeteta, provjerio prorogaciju nadležnosti prihvaćenu nakon što je 2007. pokrenut postupak pred talijanskim sudom pred kojim je postupak započeo ranije.

38 Podsjećam, za zahtjev povezan s uzdržavanjem zahtijeva se istovjetnost stranaka. Što se tiče zahtjeva koji se odnosi na bračnu vezu, talijanski sud donio je konačnu odluku.

39 C-497/10 PPU, EU:C:2010:829

40 Vidjeti točke 68. i 69. te presude.

41 Vidjeti točku 70. navedene presude.

42 C-497/10 PPU, EU:C:2010:829

69. U okviru postupka koji je u tijeku, koji se više ne odnosi na rastavu⁴³, sud koji je uputio zahtjev pravilno je utvrdio da, među razlozima nepriznavanja predviđenima u Uredbi br. 2201/2003, samo kriterij koji se odnosi na to da je priznavanje sudske odluke donesene u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću očito u suprotnosti s javnim redom u državi članici u kojoj se zahtijeva priznavanje⁴⁴, koji se nalazi u članku 23. točki (a) Uredbe br. 2201/2003, treba analizirati u vezi s člankom 24. te uredbe. Naime, tim se člankom isključuje primjena kriterija javnog poretka na pravila o nadležnosti iz članaka 3. do 14. navedene uredbe.

70. Sud je već ispitao takvo pitanje u presudi P.

71. Razlika između okolnosti o kojima je riječ u tom predmetu⁴⁵ u odnosu na okolnosti glavnog predmeta ne čini mi se nepremostiva zato što se, s jedne strane, odluka Suda odnosi na povezanost pravila o nadležnosti ili na usklađivanje usporednih postupaka s pravilima kojima se dopušta odbijanje priznavanja sudskih odluka donesenih u državi članici i zato što se, s druge strane, temelji na općim načelima koja su gotovo jednako preuzeta iz presude od 16. srpnja 2015., *Diageo Brands*⁴⁶.

72. U presudi P, Sud je izrazio želju da zadrži jednako strogo poimanje razloga na temelju kojih se može protiviti priznavanju sudske odluke, pri čemu je uputio na poimanje utvrđeno u slučaju primjene Uredbe br. 44/2001, kojim se, prikladno za glavni predmet, na temelju dvije primjenjive uredbe, opravdano smatra da ta odluka treba biti osnova za odgovor na prethodna pitanja suda koji je uputio zahtjev.

73. Sud je podsjetio, s jedne strane, da se, „sukladno uvodnoj izjavi 21. [U]redbe [br. 2201/2003], ista temelji na konceptu prema kojem se priznavanje i izvršenje sudskih odluka donesenih u nekoj državi članici mora temeljiti na načelu uzajamnog povjerenja, a razlozi nepriznavanja trebaju biti svedeni na najmanju moguću mjeru”⁴⁷ i, s druge strane, da, „[u] tom sustavu, članak 23. Uredbe br. 2201/2003 u kojem su navedeni razlozi na temelju kojih je moguće protiviti se priznanju sudske odluke koja se odnosi na roditeljsku odgovornost, treba strogo tumačiti jer predstavlja zapreku ostvarenju jednog od temeljnih ciljeva te uredbe”⁴⁸.

74. Ti ciljevi i ta načela opravdala su to što zakonodavac Unije u članku 24. Uredbe br. 2201/2003 propisuje zabranu bilo kakvog preispitivanja nadležnosti suda države članice⁴⁹ te je njime „čak izričito propisano da članak 23. točka (a) te uredbe nije moguće koristiti kako bi se izvršilo takvo preispitivanje”⁵⁰, pri čemu upućuje na članke 3. do 14. te uredbe⁵¹. Ta osnova, od koje nije moguće izravno ili neizravno odstupati, proizlazi i iz ujednačavanja pravila o nadležnosti i pretpostavke da je svaki sud prilikom pokretanja postupka pred njim pravilno provjerio tu nadležnost.

43 O nedostatku nepomirljivosti sudske odluke o razvodu sa sudskom odlukom o zakonskoj rastavi, vidjeti izvješće s objašnjenjem A. Borrás, navedeno u bilješci 26., konkretno t. 71.

44 Isto vrijedi i za stvari koje se odnose na obvezu uzdržavanja. Primjenjivi su članak 34. točka 1. i članak 35. stavak 3. Uredbe br. 44/2001.

45 Spornu je odluku donio sud pred kojim je postupak započeo ranije. Spor se odnosio na mjesto boravišta djeteta i, slijedom toga, na nadležnost tog suda i tvrdnju da je donio odluku protivno obvezama iz članka 15. Uredbe br. 2201/2003.

46 C-681/13, EU:C:2015:471 (t. 40. do 42. i 44.)

47 Točka 35. presude P

48 Točka 36. presude P. Vrlo nedavno, Sud je u presudi od 15. veljače 2017., *W i V* (C-499/15, EU:C:2017:118, t. 50. i navedena sudska praksa) podsjetio da je načelo uzajamnog priznavanja sudskih odluka „kame[n] temelj[ac] za uspostavu pravog pravosudnog područja”, uzimajući u obzir da taj tekst proizlazi iz uvodne izjave 2. Uredbe br. 2201/2003.

49 Ta zabrana nalazi se u većini uredbi jer je neodvojiva od načela uzajamnog povjerenja. Vidjeti među ostalim članak 45. stavak 3. Uredbe br. 1215/2012 i članak 39. uredbi 2016/1103 i 2016/1104. Za Sud se radi o temeljnom načelu, vidjeti presudu od 28. ožujka 2000., *Krombach* (C-7/98, EU:C:2000:164, t. 31.).

50 Vidjeti točku 42. presude P.

51 Tim se pozivanjem tekst tog članka razlikuje od članka 35. stavka 3. Uredbe br. 44/2001, koji je sastavljen na općenit način: „[...] ne može se provjeravati nadležnost suda države članice u kojoj je donesena sudska odluka. Ispitivanje javnog poretka iz članka 34. točke 1. ne smije se primijeniti na pravila o nadležnosti.”

75. Iz svih tih razloga, Sud je u presudi P proširio zabranu primjene kriterija utemeljenog na suprotnosti s javnim poretom države članice u kojoj se zahtijeva priznavanje na članak 15. Uredbe br. 2201/2003⁵².

76. Međutim, iako se članak 19. te uredbe, kao i taj članak 15., nalazi u poglavlju II. navedene uredbe, naslovljenom „Nadležnost”, njime se ne dopunjuju posebne odredbe o dodjeli nadležnosti unesene u odjeljke 1. i 2., uzimajući u obzir da se nalazi u odjeljku 3. koji se odnosi na „[z]ajedničke odredbe”.

77. Međutim, smatram da rješenje iz presude P treba prenijeti. Naime, kad sud pred kojim je postupak započeo ranije, koji odlučuje o podrednom zahtjevu za priznavanje, provjerava je li sud pred kojim je postupak započeo kasnije pravilno primijenio pravila o litispendenciji te stoga razloge iz kojih se nije proglasio nenadležnim, on preispituje provjeru koju je o njegovoj nadležnosti proveo taj sud. Međutim, to mu je zabranjeno člankom 24. Uredbe br. 2201/2003.

78. Usto, zbog uvjeta provedbe pravila o nadležnosti, koji su prethodno izneseni, taj nadzor ne može se ograničiti na provjeru datuma pokretanja postupka. Slijedom toga, ocjena ozbiljnosti nepoštovanja tih pravila u fazi priznavanja odluke može se također pokazati problematičnom. Naime, moguće je zamisliti, posebno u području roditeljske odgovornosti i u slučaju prorogacije nadležnosti, da se, nakon razmjene između sudova, sud pred kojim je postupak započeo ranije proglasi nenadležnim osobito zbog kriterija nadležnosti, odnosno blizine mjestu boravišta djeteta i interesa djeteta⁵³.

79. K tomu, kao što je Sud istaknuo u presudi P, „sud države u kojoj se traži priznanje ne može, a da ne dovede u pitanje svrhu Uredbe 2201/2003, odbiti priznanje odluke donesene u drugoj državi članici samo zbog toga što smatra da je u toj odluci pogrešno primijenjeno nacionalno pravo ili pravo Unije”⁵⁴. Stoga mi se čini da je teško opravdati da se nepostojanje rješenja sukoba nadležnosti⁵⁵ u slučaju usporednih postupaka tretira strože nego nepostojanje provjere nadležnosti⁵⁶ ili pogreške počinjene tom prilikom, koje su izuzete od bilo kakvog preispitivanja u skladu s odredbama članka 24. Uredbe br. 2201/2003 i nekoliko drugih europskih uredbi.

80. Na temelju svih tih elemenata, bez obzira na to što se u članku 19. Uredbe br. 2201/2003 izričito ne upućuje na njezin članak 24., zaključujem da taj članak treba tumačiti na način da se zabrana preispitivanja nadležnosti suda podrijetla koja se u njemu navodi primjenjuje i na slučaj povrede pravila o litispendenciji⁵⁷.

81. Što se tiče zahtjeva za uzdržavanje, valja istaknuti da ne postoji nijedna poteškoća zbog teksta članka 35. stavka 3. Uredbe br. 44/2001⁵⁸.

52 Vidjeti točku 45. presude P.

53 Vidjeti presudu od 28. lipnja 2018., HR (C-512/17, EU:C:2018:513, t. 59. i navedena sudska praksa).

54 Vidjeti točku 46. presude P, u kojoj se podsjeća na ustaljeno pravilo koje se temelji na zabrani preispitivanja sudske odluke (vidjeti osobito članak 36. i članak 45. stavak 2. Uredbe br. 44/2001, kao i članak 26. Uredbe br. 2201/2003).

55 Izraz upotrijebljen u presudama od 16. srpnja 2009., Hadadi (C-168/08, EU:C:2009:474, t. 56.) i od 9. listopada 2014., C (C-376/14 PPU, EU:C:2014:2268, t. 37.).

56 Vidjeti kao primjer presudu P i presudu od 15. veljača 2017., W i V (C-499/15, EU:C:2017:118). Vidjeti i napomene u Joubert, N., „La résidence de l'enfant du divorce face à la demande de modification de la décision relative à la garde et aux aliments”, *Revue critique de droit international privé*, Dalloz, Pariz, 2018., str. 138. do 142., konkretno t. 9. (str. 140. i 141.).

57 S obzirom na važnost tog pitanja, kao i onog koje se razmatralo u presudi P, može se predložiti da se doda prijedlog o članku 24. prilikom preinake Uredbe br. 2201/2003. Može se napomenuti da ne postoji nijedna izmjena o pravilima o nadležnosti u prvotnom nacrtu, odnosno prijedlogu uredbe Vijeća o nadležnosti, priznavanju i izvršenju odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću te o međunarodnoj otmici djece (COM(2016) 411 final), ni u Zakonodavnoj rezoluciji Europskog parlamenta od 18. siječnja 2018. o tom prijedlogu, dostupnoj na sljedećoj internetskoj adresi:

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2018-0017+0+DOC+XML+V0//FR>. O posljednjem stanju u raspravama Vijeća Europske unije o tom nacrtu, vidjeti Bulletin Quotidien Europe n° 12033, *Agence Europe*, 5. lipnja 2018., str. 2.

58 Vidjeti bilješku 51. ovog mišljenja.

82. S obzirom na sva ta razmatranja, predlažem Sudu da odluči da članak 35. stavak 3. Uredbe br. 44/2001 i članak 24. Uredbe br. 2201/2003 treba tumačiti na način da se njima zabranjuje da povreda pravila o litispendenciji, navedena u članku 27. Uredbe br. 44/2001 i članku 19. Uredbe br. 2201/2003, koju je počinio sud pred kojim je postupak započeo kasnije čini razlog za nepriznavanje sudske odluke koju je taj sud donio, na temelju suprotnosti s javnim poretком države članice u kojoj se zahtijeva priznavanje.

83. Radi sveobuhvatnosti želim pojasniti da se, ako treba priznati da se primjenjuje kriterij javnog poretка, i u presudi P utvrđuju granice koje treba ponovno potvrditi⁵⁹.

84. Naime, ta se presuda temelji na načelima navedenim u više navrata prilikom tumačenja razloga za nepriznavanje koji se nalaze u nekoliko uredbi kojima se uređuje slobodan protok sudskih odluka⁶⁰, kao i na zahtjevu zakonodavca Unije da uzme u obzir „interes djeteta”⁶¹, u slučaju odbijanja priznavanja sudske odluke donesene u području roditeljske odgovornosti, pri čemu zadržava na umu ustaljenu mogućnost da se da se izmjene sudske odluke u pogledu djeteta.

85. Slijedom toga, valja ponovno odlučiti da „članak 23. točku (a) Uredbe br. 2201/2003 treba tumačiti na način da ta odredba, u slučaju kad u odnosu na interes djeteta ne postoji očita povreda pravnog pravila za koje se u pravnom poretку države članice smatra da ima ključni značaj ili prava koje je u tom pravnom poretку priznato kao temeljno pravo, ne omogućuje sudu te države članice, koji se smatra nadležnim za odlučivanje o skrbi nad djetetom, da odbije priznati odluku suda druge države članice koji je odlučio o skrbi nad tim djetetom”⁶².

86. Sud koji je uputio zahtjev smatra da povreda pravila o litispendenciji, zbog njihove uloge u sustavu automatskog priznavanja sudskih odluka unutar Unije, negativno utječe na načelo javnog poretка u postupkovnom smislu kojim se jamči slobodan protok sudskih odluka.

87. Međutim, ne može se utvrditi takva kvalifikacija jer ta pravila nisu važna u usporedbi s pravilima koje je utvrdio Sud kako bi smatrao da priznavanje sudske odluke negativno utječe na javni poredak Unije u postupkovnom smislu⁶³. Takva ocjena treba biti u skladu s prethodno iznesenim načelima, odnosno ograničenjem razloga za nepriznavanje iz članka 23. Uredbe br. 2201/2003, iznimnom prirodom primjene klauzule o javnom redu i zabrani sudu države članice u kojoj se zahtijeva priznavanje da odbije priznavanje sudske odluke iz druge države članice samo zbog toga što smatra da je pravo Unije pogrešno primijenjeno.

88. Potpuno sam svjestan utjecaja moje analize u dobro poznatom kontekstu instrumentalizacije pravila o litispendenciji, koja se potiče širokim rasponom nadležnosti koja se nudi Uredbom br. 2201/2003, posebno u slučaju pokretanja postupka pred sudom države članice čijim se zakonom ne omogućuje da se odmah zahtijeva razvod⁶⁴.

⁵⁹ Vidjeti točke 35. do 39. te presude i presudu od 16. srpnja 2015., *Diageo Brands* (C-681/13, EU:C:2015:471), navedenu u točkama 37. i 39. presude P, kojom se omogućuje da se utvrdi isto rješenje u području uzdržavanja, koje je uređeno Uredbom br. 44/2001.

⁶⁰ Vidjeti što se tiče Uredbe br. 44/2001, kao nedavni primjer, presudu od 25. svibnja 2016., *Meroni* (C-559/14, EU:C:2016:349, t. 38. do 42. i navedena sudska praksa).

⁶¹ Vidjeti točku 39. presude P. Vidjeti i točku 93. ovog mišljenja.

⁶² Vidjeti točku 53. presude P.

⁶³ Vidjeti presude od 28. ožujka 2000., *Krombach* (C-7/98, EU:C:2000:164) i od 2. travnja 2009., *Gambazzi* (C-394/07, EU:C:2009:219), koje treba usporediti s presudom od 25. svibnja 2016., *Meroni* (C-559/14, EU:C:2016:349).

⁶⁴ Kao primjer taktika odgode pri kojima se iskorištava izjednačavanje rastave i razvoda te odgode razmatranja zahtjeva za razvod koja proizlazi iz pravila o litispendenciji, vidjeti Bonomi, A., „La compétence internationale en matière de divorce, quelques suggestions pour une (improbable) révision du règlement Bruxelles II bis”, *Revue critique de droit international privé*, Dalloz, Pariz, 2017., str. 511. do 534., konkretno str. 528. do 530. (točka (a)), kao i upućivanje u bilješci 80. na komentar u Mankowski, P., „Article 19: Lis pendens and dependent actions”, u Magnus, U., i Mankowski, P., *op. cit.*, t. 37. (str. 249. i 250.).

89. Može se tvrditi i da, zbog vrlo širokog dosega rješenja, koje se ne može ograničiti na uredbe primjenjive u području obiteljskog prava, stupovi načela potpunog priznavanja sudskih odluka mogu biti ozbiljno potkopani nesankcioniranjem povrede obvezujućeg pravila koje se nalazi u brojnim europskim uredbama.

90. Međutim, takva bojazan ne može biti osnovana jer se te uredbe precizno temelje na suradnji, kao i na uzajamnom povjerenju između država članica i zato što treba slijediti istu logiku koja vrijedi za priznavanje i izvršenje sudskih odluka donesenih u svakoj državi članici⁶⁵.

91. Slijedom toga, u načelu nije shvatljivo da se povećava broj slučajeva nepoštovanja pravila o litispencijiji i to tim više jer, protivno rumunjskoj sudskoj praksi u glavnom predmetu, sudovi država članica od 2015. znaju za tumačenje članka 19. stavka 1. Uredbe br. 2201/2003 te će zahvaljujući glavnom predmetu u budućnosti imati dodatno tumačenje Suda o uvjetima i načinima provedbe pravila o litispencijiji u obiteljskim sporovima⁶⁶.

92. K tomu, treba naglasiti mogućnost koja se nudi sudovima da spriječe poteškoće svojstvene postupovnim sporovima s pomoću pravosudne suradnje i dijaloga između sudova, koje su prethodno opisane⁶⁷, pri čemu primjenjuju i odredbe članka 29. stavka 2. Uredbe br. 1215/2012 i članaka 17. uredbi 2016/1103 i 2016/1104⁶⁸.

93. Smatram i da je u području roditeljske odgovornosti, s obzirom na interes djeteta koji treba poštovati u svakom rješenju⁶⁹, sprječavanje poteškoća u priznavanju sudskih odluka obvezno. U tom pogledu, u glavnom bi predmetu bilo prikladno omogućiti Sudu da prije odluči⁷⁰ o uvjetima litispencijije. Provedba postupka predviđenog u članku 15. Uredbe br. 2201/2003 bila bi moguća i na zahtjev jedne od stranaka ili na inicijativu jednog od sudova⁷¹.

94. K tomu, ako bi u iznimnim okolnostima povreda pravila o litispencijiji proizašla iz nepoznavanja primjenjivih uredbi i sudske prakse Suda ili ako bi dovela do ugrožavanja postupovnih prava koja imaju veću vrijednost, kao što su prava koja na primjer jamče iznošenje argumenata roditelja kod kojeg dijete ne boravi⁷², kao i poštovanja razumnih rokova suđenja, čini mi se stoga opravdanim pozvati se na razlog nepriznavanja koji se temelji na javnom poretku države članice u kojoj se zahtijeva priznavanje, u kojem su sadržana temeljna prava priznata u pravu Unije.

65 Vidjeti u tom smislu presudu od 16. srpnja 2015., Diageo Brands (C-681/13, EU:C:2015:471, t. 40.).

66 To tumačenje treba povezati sa sudskim odlukama koje je Sud već donio u pogledu Uredbe br. 4/2009 koja se u stvarima povezanim s uzdržavanjem primjenjuje od 18. lipnja 2011.

67 Vidjeti točku 50. ovog mišljenja.

68 Vidjeti o tom pitanju vrlo zanimljive prijedloge u Niboyet, M.-L., i Geouffre de la Pradelle, G., *Droit international privé*, 6. izdanje, Librairie générale de droit et de jurisprudence, Collection „Manuels”, Pariz, 2017., t. 621. i 622. (str. 424. do 426.).

69 Vidjeti na primjer, u pogledu ograničenja zastajanja s postupkom zbog litispencijije koje je utvrdio Sud u slučaju nedostatka odgovora suda pred kojim je postupak započeo ranije, presudu od 9. studenoga 2010., Purrucker (C-296/10, EU:C:2010:665, t. 82. do 84.). Vidjeti također u nacrtu Vijeća preinake Uredbe br. 2201/2003, navedenog u bilješci 57., odlučniju potvrdu tog načela.

70 Potrebno je napomenuti da u ovom slučaju, što se tiče zahtjeva u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću i uzdržavanjem u pogledu djeteta rođenog u veljači 2006. i koje živi u Rumunjskoj od listopada 2006., postupak u Italiji traje jedanaest godina (nakon pokretanja postupka u svibnju 2007., prva odluka o meritumu donesena je u srpnju 2013. nakon upućivanja u siječnju 2012.) i da se spor odnosi na priznavanje sudske odluke donesene u Rumunjskoj, koja je postala konačna prije pet godina (12. lipnja 2013.).

71 Vidjeti osobito kao podsjetnik na opća načela u slučaju primjene članka 15. Uredbe br. 2201/2003 presudu od 27. listopada 2016., D. (C-428/15, EU:C:2016:819, t. 43.).

72 Potrebno je napraviti usporedbu s točkom 44. presude od 28. ožujka 2000., Krombach (C-7/98, EU:C:2000:164), u skladu s kojom „primjenu klauzule o javnom poretku treba smatrati mogućom u iznimnim slučajevima u kojima sama jamstva, iz zakonodavstva države podrijetla i Konvencije [od 27. rujna 1968. o sudskoj nadležnosti i ovrši sudskih odluka u građanskim i trgovačkim predmetima, kako je izmijenjena naknadnim konvencijama o pristupu novih država članica toj konvenciji,] nisu bila dovoljna da se zaštiti osobu koja se brani od očite povrede njezina prava da se brani pred sudom podrijetla, koje se priznaje [Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, potpisanom u Rimu 4. studenoga 1950.]”, i presudom od 25. svibnja 2016., Meroni (C-559/14, EU:C:2016:349, t. 44. do 46. i navedena sudska praksa).

95. Konačno, valja podsjetiti da prikladnost tužbe zbog povrede obveze može ispitati Komisija⁷³, u slučaju pogrešne primjene nacionalnog prava ili prava Unije i nedostataka u sustavu pravnih sredstava uspostavljenog u svakoj državi članici, dopunjenog mehanizmom prethodnog postupka, predviđenim u članku 267. UFEU-a, koji treba provesti kako bi se unaprijed spriječila povreda javnog poretka⁷⁴.

IV. Zaključak

96. S obzirom na prethodna razmatranja, predlažem Sudu da na prethodna pitanja koja je uputio Corte suprema di cassazione (Vrhovni kasacijski sud, Italija) odgovori na sljedeći način:

Članak 35. stavak 3. Uredbe Vijeća (EZ) br. 44/2001 od 22. prosinca 2000. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima i članak 24. Uredbe Vijeća (EZ) br. 2201/2003 od 27. studenoga 2003. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću, kojom se stavlja izvan snage Uredba (EZ) br. 1347/2000 treba tumačiti na način da zabranjuju to da povreda pravila o litispendenciji iz članka 27. Uredbe br. 44/2001 i članka 19. Uredbe br. 2201/2003, koju je počinio sud pred kojim je postupak započeo kasnije, bude razlog za nepriznavanje sudske odluke koju je donio taj sud, zbog toga što je u suprotnosti s javnim poretkom države članice u kojoj se zahtijeva priznavanje.

⁷³ Vidjeti presudu od 16. srpnja 2015., Diageo Brands (C-681/13, EU:C:2015:471, t. 55.).

⁷⁴ Vidjeti presudu od 25. svibnja 2016., Meroni (C-559/14, EU:C:2016:349, t. 47. i navedenu sudsku praksu).